MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR UCHUN INNOVATSION O‘QITISH METODLARI

O‘rishova Lobar Odiljon qizi
Guliston davlat pedagogika instituti
Maktabgacha ta’lim yo‘nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlashga qaratilgan pedagogik jarayon murakkab, shu bilan birga rang-barangdir. Ta’lim-tarbiya samaradorligiga erishishda maktabgcha ta’lim tashkilotlaridagi har bir faoliyat turini to‘g‘ri tashkil qilish lozim. Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, va ularning samaradorligi haqida bayon qilingan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim tashkiloti, zamonaviy yondashuv, innovatsiya, tarbiyalanuvchi hamda tarbiyachi, bolalar psixologiyasi, rivojlanish, ta’lim, tarbiya, innovatsion texnologiyalar.

“Agar mendan sizni nima qiynaydi?” deb so‘rasangiz,
farzandlarimning ta’lim va tarbiyasi deb javob beraman.
Shavkat Mirziyoyev

Maktabgacha ta’lim mutaxassislari ta’lim tizimida innovatsion g‘oyalarni yaratish va joriy etish zamonaviy bolalar bog‘chasini rivojlantirish uchun zaruriy shartdir degan fikrga

kelishib olishadi. Moliyalashtirish yuzasidan davlat muassasalari “Maktabgacha tarbiyachiga pul ketayotganda” innovatsion tashkiliy yechimlarining kundalik tartibida kiradigan innovatsion tashkiliy yechimlarning kunlik tartibiga kiritilishi institutning obro‘sini sezilarli darajada oshiradi va rivojlanishning keyingi yo‘nalishlarini belgilab beradi. O‘quv jarayonida innovatsion texnologiyalarni joriy etish Psixofizik yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda, maktabgacha tarbiyachilar tomonidan har doim ijobiy seziladi, ular faoliyatni osongina o‘zgartiradilar.

Maktabgacha yoshi - bu bolaning atrofida dunyoni faol o‘rganadigan davr. Maktabgacha yoshdagi bolalar o‘zlarining psixologik rivojlanish xususiyatlariga ega. Yurish boshlaganida, bola juda ko‘p kashfiyotlar qiladi, xonada, ko‘chada, bolalar bog‘chasida joylashgan narsalar bilan tanishadi. Turli narsalarni yig‘ish, ularni o‘rganish, mavzudan kelib chiqqan tovushlarni tinglash, bu ob’ektning qaysi fazilatlari va xususiyatlari borligini biladi. Ushbu davrda bolaning ingl. -figurativ va ingl. Effektiv fikrlash shakllari yaratilgan. 5-6 yoshligida bola shimgich kabi barcha ma’lumotlarni so‘radi. Olimlar ushbu yoshlik davrida bolaning bu ma’lumotni esga olishini, bundan keyin u hayotda hech qachon eslamasligini isbotladi. Bola ufqlarini kengaytira oladigan har qanday narsaga qiziqish uyg‘otadigan davrdir va bu uning atrofidagi dunyoni qo‘llab-quvvatlaydi. XXI asr texnika va texnologiyalar asri. Bu zamonda yangiliksiz, izlanishsiz, yaratuvchanliksiz inson mustaqil individ sifatida hayotda o‘z o‘rniga ega bo‘lolmaydi. XXI asr texnika va texnologiyalar asri hisoblanadi. Bugungi kunda har bir oilada texnik qurilmalar – masalan, mobil telefonlari, televizor, kompyuter, planshet va boshqalar kundalik iste’molda keng qo‘llanadi. Shunisi diqqatga sazovorki, kichik yoshdagi bolalar kattalarga nisbatan bu qurilmalardan tez va oson foydalanishadi. Ammo, maqsadga yo‘naltirilganlik darajasi juda oddiy. Shu ma’noda, maktabgacha ta’lim tashkilotlarini to‘liq texnologiyalar bilan ta’minlanish bosqichiga o‘tilmoqda. Bu esa ta’limda ko‘rgazmali qurollardan, zamonaviy texnologiyalar asosida foydalanish imkoniyatini kengaytiradi.

Xususan, yurtboshimiz Sh.Mirziyoyev maktabgacha ta’lim tizimi haqida quyidagi fikrlarni bejizga bildirmagan edilar: “Aslida, farzandlarimiz tarbiyasida eng asosiy bo‘g‘in hisoblangan maktabgacha ta’lim tizimining jamiyatimiz hayotidagi o‘rni va ahamiyatini hech narsa bilan o‘lchab bo‘lmaydi. Aynan maktabgacha ta’lim sohasiga bo‘lgan e’tibor mamlakatning ertangi taraqqiyoti uchun mustahkam zamin yaratadi”[1]. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida tashkil etilayotgan mashg‘ulotlarda qo‘llanilayotgan interfaol usullar ta’lim samaradorligi hamda muhitini yaxshilaydi. Ta’lim innovatsiyasi deyilganda avvalo mashg‘ulotlarda pedagogik texnologiyalardan foydalanish nazarda tutiladi. Tarbiyachining kasbiy mahorati oshadi. Bolalar ijtimoiy muhitda, jamoasida o‘z o‘rnini his qila boshlaydi. Hozirgi kun talabi tez o‘zgaruvchan, murakkab va o‘zaro bir-biriga bog‘liq dunyoda o‘z o‘rnini topa oladigan shaxsni tarbiyalashdir.

Kreativlik (lot ing. “sreate”–yaratish, “sreative” yaratuvchi ijodkor)–individning yangi g‘oyalarni ishlab chiqarishga tayyorlikni tavsiflovchi hamda mustaqil omil sifatida iqtidorlilikning tarkibiga kiruvchi ijodiy qobiliyati ma’nosini ifodalaydi Shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg‘ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo‘ladi. Kreativlik shaxsni yaxlit holda yoki uning muayyan xususiyatlarini, zehni o‘tkirlikni tavsiflaydi. Shuningdek, kreativlik iqtidorning muhim omili sifatida aks etadi. Mutaxassislarning ta’kidlashicha, shtatlardagi innovatsion texnologiyalar nafaqat mumkin, balki ehtiyoj ham. Biroq, buni yodda tutish kerak pedagogik texnologiyalar maktabgacha bolalarning o‘quv jarayonida qo‘llanilishi mumkin, bir nechta qat’iy talablar berildi. Bularga quyidagilar kiradi:

Umuman olganda, maktabgacha yoshdagi yoshlar xotirjamlik hissi bilan ajralib turadi. Ularning kichik sabablarga ko‘ra ziddiyatlari va kuchli affektiv epizootiyalari yo‘q. Biroq, bu bolaning hissiy hayotining to‘yinganligi pasayadi degani emas. Axir, preschooler kuni juda ko‘p his-tuyg‘ularga to‘lib ketadi, shuning uchun kechqurun bola charchagan va to‘liq charchash uchun keladi. Bu davrda hissiy jarayonlarning tuzilishi ham o‘zgaradi. Ilgari motorli va vegetativ reaktsiyalar maktabgacha yoshdagi bolalarda saqlanib qolgan emotsional jarayonlarga kiritilgan, ammo hissiyotlarning tashqi ifodasi yanada cheklangan shaklga ega bo‘ladi. Maktab o‘quvchilari nafaqat bugungi kunda qilayotgan ishidan, balki kelajakda nima qilishidan ham xafa bo‘lib, xursand bo‘lishadi. Presedrga tegishli bo‘lgan har bir narsa - rasm, o‘yin, qolib tuzish, onaga yordam berish, uy ishlarini bajarish - yorqin hissiy rangga ega bo‘lishi kerak, aks holda narsalar tezda yiqilay yoki umuman bo‘lmaydi. Chunki bu yoshdagi bola unga qiziq bo‘lmagan ishni bajarolmaydi. Bu asrda, maktabgacha tarbiyachilarning boshqalarga va o‘zlariga bo‘lgan munosabati muhim ko‘rsatkichdir. Maktabgacha yoshdagi bolalar ko‘pincha kamchiliklarini tanqid qilishadi, tengdoshlariga shaxsiy xususiyatlar beriladi, bolalar va kattalar o‘rtasidagi munosabatlar, shuningdek, kattalar va kattalar o‘rtasidagi munosabatni qayd qiladi. Biroq, ota-onalar bolalarga misol bo‘la oladi. Shuning uchun, ota-onalar bolaga ijobiy ma‘lumotni kiritish, shaxsiy yoki intellektual ma‘lumot bo‘lsin, u bolaga qo‘rquv, xavotir va haqoratni keltirmasliklari kerak.

Shuningdek, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalar uchun alohida ingliz va rus tili xonalarini tashkil etish foydadan xoli emas. U yerda guruhlar navbat bilan mashg‘ulot o‘tkazishadi. Bolalar barcha innovatsion texnologiya vositalari, o‘yinchoqlar, ko‘rgazmalar vositasida mashg‘ulot olib borsalar, jihozlarga ham shikast yetmaydi, nurlanishning oldi ham olinadi. Muhimi, bunday alohida xonalar bo‘ylab yurish bolalarga yaxshi ta’sir qiladi. Ularda ana shunday xonalarga bo‘lgan intilish darsga bo‘lgan qiziqishning ortib borishiga sabab bo‘ladi. Xonaga kirganda bolalar o‘zlarini xuddi chet elga tushib qolgandek his qilishlari uchun xona devorlari ham aynan shunday beztiladi. O‘yinchoqlar berilganda tarbiyachi har bir o‘yinchoqning inglizcha nomini aytib asta sekinlik bilan bolalarga o‘rgatishi kerak.

Maktabgacha ta’lim tizimidagi islohotlar jamiyat va mamalakat taraqqiyoti bilan jadal suratda rivojlanib boradi. Shunday ekan, endilikda juda katta doimiy ish o‘rinlariga ega tsex hamda fabrikalar yonida kelajakda maktabgacha ta’lim tashkilotlariga ehtiyoj paydo bo‘ladi. Bunda uzoqroqda yashaydigan tarbiyalanuvchilarni olib keluvchi alohida avtobuslar tashkil qilish, bunday muassasalarning ish tartibi va dasturlari haqida fikr yuritish ham alohida muammolardan hisoblanadi. Zamonaviy, innovatsion o‘qitish usullarini qo‘llash. Bunday usullar bolajak mutaxassisning kompetensiyalarini rivojlantirishga, o‘quvchilarni faol bilim va amaliy faoliyatga jalb etishga, bilish jarayonida tashabbuskorlikni namoyon etishga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak. Ta’lim dasturlarini passiv assimilyatsiya qilish istisno qilinadi.

Ta’lim jarayonida zamonaviy infratuzilmaning mavjudligi. U o‘qitishning yangi shakl va usullarini, xususan, masofaviy ta’limni qo‘llashga yordam beradigan axborot, texnologik, tashkiliy va kommunikatsiya komponentlariga asoslanishi kerak. Ta’limda innovatsion texnologiyalar o‘qitishda muayyan yondashuvlarni qo‘llash asosida qo‘llaniladi, ya’ni yangi texnologiyalarni rivojlantirish uchun asos bo‘lgan talablar va maqsadlarni o‘z ichiga olgan tamoyillar. Pedagogik sohadagi barcha innovatsiyalar jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining hozirgi bosqichiga qat’iy mos kelishiga asoslanadi. Hozirgi vaqtda ular o‘quvchilarning mustaqilligini rivojlantirishga, o‘z-o‘zini o‘rganish va o‘z-o‘zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishga, o‘quv dasturlarini mexanik ravishda emas, balki ongli ravishda o‘zlashtirishga qaratilishi kerak. Mamlakatimizdagi deyarli barcha maktabgacha ta’lim tashkilotlari zamonaviy kompyuter va telekommunikatsiya texnologiyalari bilan jihozlangan. Bu esa, o‘z navbatida, tarbiyachilarning o‘z mehnat

faoliyatlariga yangicha yondashuvlarini talab etadi. Ta’lim jarayoniga yangi texnologiyalarni joriy etilishi, tarbiyachini texnik vositalar tomonidan siqib chiqishiga emas, balki yangicha yondashuv orqali uning vazifasi va rolini o‘zgartirib, tarbiyachilik faoliyatini yana-da serqirra, ijodiy va kreativ yondashuvga asoslangan kasbga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ziyamuhammedov, Bo‘ri, Mamarajab Tojiyev. Pedagogik texnologiya-zamonaviy o‘zbek milliy modeli. Toshkent. 2009 y
2. “Kitobim-oftobim” Toshkent. “O'qituvchi” nashriyoti, 2008 y
3. Azizxo‘jayeva N. N. pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent. 2006.y
4. Abduqodirov A.A., Begmatova N.X. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida multimedia texnologiyasidan foydalanish uslubiyoti (o‘quv-uslubiy qo‘llanma). - Qarshi : Nasaf, 2011.
5. Alimov N. Maktabgacha yoshdagi bolalarni matematik ta’limga tayyorlash . Maktabgacha ta’lim - T.:2005.